

Sygn. akt III AUa 917/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak (spr.)
Sędziowie:	SA Aleksandra Urban SA Maciej Piankowski
Protokolant:	stażysta Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2016 r. w Gdańsku

sprawy M. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty socjalnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 marca 2016 r.,
sygn. akt VI U 2223/14

oddala apelację.

SSA Aleksandra Urban SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski

Sygn. akt III AUa 917/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił M. R. prawa do renty socjalnej, ponieważ nie uznano go za całkowicie niezdolnego do pracy.

Odwołanie od decyzji złożył wnioskodawca kwestionując zasadność opinii komisji lekarskiej ZUS.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie VI U 2223/14 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób,

że przyznał M. R. prawo do renty socjalnej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy począwszy od 1 sierpnia 2014 r. na stałe (punkt pierwszy) oraz stwierdził, iż organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt drugi).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. Odwołujący był uprawniony do renty socjalnej do dnia 31 lipca 2014 r. Komisja lekarska ZUS w orzeczeniu z dnia 6 sierpnia 2014 r. nie stwierdziła jego całkowitej niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych lekarzy na okoliczność oceny stopnia niezdolności wnioskodawcy do pracy oraz daty powstania naruszenia sprawności organizmu. Zdaniem biegłych sądowych lekarzy stan zdrowia badanego czyni go nadal całkowicie niezdolnym do pracy trwale. Pomimo systematycznego leczenia nie osiągnięto pełnej remisji objawów chorobowych. Ubezpieczony został zakwalifikowany do kształcenia specjalnego dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym. Trwale deficyty poznawcze oraz zaburzenia w sferze afektywno-behawioralnej powodują znaczne trudności w organizowaniu codziennego toku zajęć, w zakresie współpracy, motywacji, wykonywaniu i wydajności pracy. Nie osiągnął oczekiwanego poziomu kompetencji społecznych co w znacznym stopniu ogranicza jego dostosowanie zawodowe. Wpływ zaburzeń na funkcjonowanie ubezpieczonego jest znaczny i trwały. Ubezpieczony ma opór przed mówieniem z uwagi na niezrozumiałą mowę, liczy powoli na palcach tylko w granicach 20. Globalny deficyt funkcji intelektualnych wpływa niekorzystnie na uczenie się nowych strategii oraz sprostanie wymaganiom roli zawodowej. Jest osobą wycofaną, lękową o ograniczonych zdolnościach interpersonalnych. Choć z punktu widzenia biegłego z dziedziny psychologii odwołujący może wykonywać proste prace fizyczne pod nadzorem, to jednak ma ograniczone możliwości

w samodzielnym poszukiwaniu pracy zarobkowej. Funkcjonowanie badanego odpowiada upośledzeniu umysłowemu w stopniu umiarkowanym, badanie psychologiczne wykonane u M. R. w 2008 r. przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (miał wówczas 17 lat) wykazało upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym. Badający zwrócił uwagę na bardzo wolny tok myślenia, wolne tempo pracy, niską zdolność uczenia się i zapamiętywania, które są charakterystyczne dla niepełnosprawności intelektualnej. Biegła U. M. w ocenie poziomu intelektualnego posłużyła się testem Raven'a, w badaniu którym osiągnął wynik 22 punkty, co wskazuje na centyl

1 i sten 1. Z uwagi na zasady testowania nie można było przeprowadzić kolejnego, porównawczego badania skalą Wechslera, ponieważ zbyt krótki odstęp od poprzedniego badania na to nie pozwalał (badanie psychologa konsultanta ZUS z czerwca 2014 r.). Skala WAIS-R jest skalą dużo bardziej rozbudowaną i zróżnicowaną i testuje ona intelekt w szerszym zakresie. Test Matryc Raven'a bada inteligencję w wąskim wycinku (inteligencja płynna), stąd wyniki obu testów nie muszą się pokrywać. Jest tak również w przeliczeniu wyników (trudności w przełożeniu ilorazu dyskryminacyjnego, bazującego na odchyleniu standardowym, na normy stenowe i centylowe). Osoby z upośledzeniem

w stopniu lekkim w większości radzą sobie w pracy zawodowej, są w stanie żyć i pracować

w społeczeństwie, a pomocy potrzebują w sytuacjach dla nich trudnych. Natomiast prosta praca fizyczna pod nadzorem (warunki chronione) adresowana jest do osób z upośledzeniem umysłowym

w stopniu umiarkowanym, pomimo intelektu w obszarze pogranicza upośledzenia lekkiego

i umiarkowanego, badany funkcjonuje jak osoba upośledzona w stopniu umiarkowanym. W diagnozie upośledzenia umysłowego należy natomiast bezwzględnie wziąć pod uwagę: zaradność życiową, komunikację, kompetencje społeczne, emocjonalne, umiejętność dokonywania wyborów

i decydowania, poczucie wpływu na swoją sytuację życiową, poziom separacji od rodziny pochodzenia, umiejętność poszukiwania pracy i utrzymania się w niej, założenie rodziny, funkcjonowanie w rolach rodzicielskich, itp. Ubezpieczony nie jest zdolny do regularnego wykonywania zatrudnienia. Praca może być traktowana włącznie jako forma rehabilitacji społecznej. Naruszenie sprawności organizmu powodujące niezdolność powstało przed 18 rokiem życia.

Od 2009 r. był uprawniony do renty socjalnej. Zdaniem Sądu Okręgowego nie było koniecznym dopuszczenie kolejnej opinii biegłych, albowiem zastrzeżenia pozwanego nie dotyczyły konieczności wyjaśnienia kwestii medycznych, co do których biegli nie zajęliby przekonującego stanowiska. Oceny Sądu I instancji nie zmienia częściowo odmienna opinia biegłego psychologa. Ustalenia zawarte w tej opinii nie były bowiem wszechstronne i oceniające całokształt funkcjonowania ubezpieczonego

co dopiero nastąpiło w opinii podsumowującej. Biegli w sposób przekonujący uzasadnili ostateczne stanowisko co do całkowitej niezdolności do pracy odwołującego. Sąd Okręgowy mając na względzie treść art. 4 ustawy o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.) w zw. z art. 12 ustawy

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji. W punkcie drugim wyroku Sąd I instancji zgodnie z przepisem art. 118 la ustawy emerytalnej z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu Okręgowego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy wystąpiły podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, bowiem dowody zaprezentowane w trakcie postępowania sądowego były tożsame z dowodami, którymi dysponował pozwany organ rentowy

w trakcie prowadzonego postępowania orzeczniczego. Oznacza to, że przyczyną, dla której ubezpieczony uzyskał prawo do żądanego świadczenia dopiero w następstwie postępowania sądowego nie były dowody, do których organ rentowy nie mógłby się wcześniej ustosunkować, a jedynie sama odmienna ocena stanu jego zdrowia dokonana przez biegłych sądowych, wobec czego wystąpiły podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Podkreślenie wymaga również i to, że odwołujący przez wiele lat był uznawany za osobę całkowicie niezdolną do pracy, miał przyznane prawo do renty socjalnej (od 2009 r.), a z dokumentacji zebranej w sprawie w żaden sposób nie wynika, aby jego stan zdrowia uległ poprawie - z treści orzeczenia zarówno orzecznika z dnia 1 lipca 2014 r. jak i komisji

z dnia 6 sierpnia 2014 r. wynika jedynie brak całkowitej niezdolności do pracy bez uzasadnienia zmiany oceny stanu zdrowia.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U.

z 2013 r., poz. 982 ze zm.) i art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) oraz prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów, art. 217 § 1 w zw. z art. 227 i art. 278 § 1 k.p.c. przez niedopuszczenie zgłoszonego prawidłowo dowodu opinii innego biegłego lekarza sądowego celem obiektywizacji pomiędzy rozbieżnymi opiniami biegłych tej samej specjalizacji, podczas gdy dowód ten dotyczy okoliczności mających dla sprawy istotne znaczenie, a sporne okoliczności nie zostały w sprawie jeszcze dostatecznie wyjaśnione.

W świetle powyższego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że w trakcie postępowania orzeczniczego oraz sądowego nie stwierdzono istotnych zaburzeń stanu psychicznego, cech depresji, myśli suicydalnych, objawów wytwórczych, zaburzeń zachowania oraz istotnych zaburzeń osobowości. W świetle takiej opinii biegłego sądowego psychologa, brak podstaw do uznania badanego za trwale całkowicie niezdolnego do pracy zarobkowej. Sąd Okręgowy dokonał błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zatem przyznał ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej w sytuacji braku podstaw do podjęcia tego rodzaju rozstrzygnięcia. Apelujący zakwestionował również rozstrzygnięcie w przedmiocie stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności podnieść należy, iż spór w analizowanej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy M. R. po dniu 31 lipca 2014 r. jest trwale niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, zaś w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd Odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu Odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Przystępując do rozpoznania niniejszej sprawy, wskazać należy, że warunki przyznania prawa do renty socjalnej określają przepisy zawarte w art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.), zgodnie z którym prawo to przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. W myśl zaś art. 5 ustawy o rencie socjalnej, ustalenia całkowitej niezdolności do pracy i jej stopnia dokonuje się na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwana dalej ustawą emerytalną). Zgodnie z art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy emerytalnej, w tym regulacje zawarte w art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, który zawiera definicję całkowitej niezdolności do pracy. Stosownie do treści art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Zgodnie zaś z ust. 2 art. 12 ustawy emerytalnej całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy zarobkowej. Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania, co do odzyskania zdolności do pracy należy mieć na uwadze również przepis art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej, który nakazuje uwzględnić tu stopień naruszenia sprawności organizmu, możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji oraz możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Podkreślenia wymaga, że o całkowitej niezdolności do pracy można mówić jedynie wówczas, gdy nastąpiła utrata zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Powyższe szczegółowo wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2006 r. (II UK 98/05, OSNP 2007/5-6/77) wskazując, że przy analizie pojęcia „całkowitej niezdolności do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiejkolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiejkolwiek pracy). Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, a więc jest dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I UK 28/04, LEX nr 979161). Sąd Najwyższy wskazał, że w orzecznictwie przyjmuje się również (wyrok z dnia 5 lipca 2005 r., I UK 222/04, LEX nr 989232), że decydującą dla stwierdzenia niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Gdy więc biologiczny stan kalectwa lub choroba nie powodują naruszenia sprawności organizmu w stopniu mającym wpływ na zdolność do pracy dotychczas wykonywanej lub innej mieszczącej się w ramach posiadanych lub możliwych do uzyskania kwalifikacji, to brak jest podstaw do przyznania prawa do renty socjalnej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy dopuścił dowód dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych psychiatry, psychologa, specjalisty medycyny pracy i internisty, którzy w opinii sądowej z dnia 10 kwietnia 2015 r. rozpoznali u wnioskodawcy funkcjonowanie na poziomie upośledzenia umysłowego w stopniu umiarkowanym, co czyni go nadal całkowicie niezdolnym do pracy trwale z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia. Przebieg zaburzenia ma charakter przewlekły, w czasie uległo zmianie nasilenie poszczególnych objawów. Pomimo systematycznego leczenia brak jest istotnej poprawy funkcjonowania. Ubezpieczony został zakwalifikowany do kształcenia specjalnego dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym. Trwale deficyty poznawcze oraz zaburzenia w sferze afektywno-behawioralnej powodują znaczne trudności w organizowaniu codziennego toku zajęć, w zakresie współpracy, motywacji, wykonywaniu i wydajności pracy. Nie osiągnął oczekiwanego poziomu kompetencji społecznych co w znacznym stopniu ogranicza jego dostosowanie zawodowe. Wpływ zaburzeń na funkcjonowanie ubezpieczonego jest znaczny i trwały.

Biegli sądowi w opinii uzupełniającej z dnia 26 czerwca 2015 r. odnieśli się do zastrzeżeń organu rentowego (twierdzącego, że ubezpieczony jest upośledzony w stopniu lekkim) i wskazali, że funkcjonowanie badanego odpowiada upośledzeniu umysłowemu w stopniu umiarkowanym. Badanie psychologiczne wykonane u M. R. w 2008 r. przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (miał wówczas 17 lat) wykazało upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym. Badający zwrócił uwagę na bardzo wolny tok myślenia, wolne tempo pracy, niską zdolność uczenia się i zapamiętywania, które są charakterystyczne dla niepełnosprawności intelektualnej.

W diagnozowaniu niepełnosprawności intelektualnej wykorzystanie testów badających poziom intelektualny jest niewystarczające, ponieważ ich wyniki opisują niepełnosprawność intelektualną bez uwzględnienia poziomu funkcjonowania adaptacyjnego badanego, które obejmuje trzy obszary: strefę koncepcyjną, społeczną i praktyczną. W ocenie kompleksowej należy zawsze uwzględnić deficyty w funkcjonowaniu adaptacyjnym, bo to one wpływają osobistą niezależność oraz w znacznym stopniu odpowiadają za problemy z wypełnianiem standardów rozwojowych i socjokulturowych oraz determinują jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną radzi sobie z codziennymi zadaniami.

Sąd Okręgowy w związku z zastrzeżeniami pozwanego zgłoszonymi do ww. opinii sądowej i jego wnioskiem dowodowym dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego psychologa U. M. (2), która w opinii z dnia 26 października 2015 r. wskazała, że ubezpieczony nie jest całkowicie niezdolny do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Jest on upośledzony w stopniu lekkim i może wykonywać proste prace fizyczne.

Zespół biegłych sądowych w uzupełniającej opinii sądowo-lekarskiej z dnia 5 lutego 2016 r. podtrzymali swoje stanowisko przedmiocie upośledzenia wnioskodawcy w stopniu umiarkowanym. Biegli sądowi wskazali, że biegła U. M. (2) w ocenie poziomu intelektualnego posłużyła się testem Raven'a, którym wnioskodawca osiągnął wynik 22 punkty, co wskazuje na centyl

1 i sten 1. Z uwagi na zasady testowania nie można było przeprowadzić kolejnego, porównawczego badania skalą Wechslera, ponieważ zbyt krótki odstęp od poprzedniego badania na to nie pozwalał (badanie psychologa konsultanta ZUS z czerwca 2014 r.). Skala WAIS-R jest skalą dużo bardziej rozbudowaną i zróżnicowaną i testuje ona intelekt w szerszym zakresie. Test Matryc Raven'a bada inteligencję w wąskim wycinku (inteligencja płynna), stąd wyniki obu testów nie muszą się pokrywać. Jest tak również w przeliczeniu wyników (trudności w przełożeniu ilorazu dyskryminacyjnego, bazującego na odchyleniu standardowym, na normy stenowe i centylowe). Osoby z upośledzeniem

w stopniu lekkim w większości radzą sobie w pracy zawodowej, są w stanie żyć i pracować w społeczeństwie, a pomocy potrzebują w sytuacjach dla nich trudnych. Natomiast prosta praca fizyczna pod nadzorem (warunki chronione) adresowana jest do osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, pomimo intelektu w obszarze pogranicza upośledzenia lekkiego

i umiarkowanego, badany funkcjonuje jak osoba upośledzona w stopniu umiarkowanym. W diagnozie upośledzenia umysłowego należy natomiast bezwzględnie wziąć pod uwagę: zaradność życiową, komunikację, kompetencje społeczne, emocjonalne, umiejętność dokonywania wyborów i decydowania, poczucie wpływu na swoją sytuację życiową, poziom separacji od rodziny pochodzenia, umiejętność poszukiwania pracy i utrzymania się w niej, założenie rodziny, funkcjonowanie w rolach rodzicielskich, itp. Ubezpieczony nie jest zdolny do regularnego wykonywania zatrudnienia. Praca może być traktowana włącznie jako forma rehabilitacji społecznej. Naruszenie sprawności organizmu powodujące niezdolność powstało przed 18 rokiem życia.

Sąd II instancji dokonując oceny zarzutów apelacyjnych w zakresie sporządzonych opinii biegłych sądowych podkreśla, że jeżeli przeprowadzony zostanie dowód z opinii dwóch biegłych, a opinie te są rozbieżne, to oparcie wyroku na opinii jednego biegłego nie narusza samo przez się przepisu art. 233 § 1 k.p.c., jednakże w takim przypadku Sąd nie może zaniechać ustosunkowania się do opinii drugiego biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1964 r., I CR 94/1963, OSNPG 1964/12/85). Także w wyroku z dnia 8 lutego 2002 r., II UKN 112/2001, OSNP 2003/23/580 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że w przypadku wydania w sprawie dwu rozbieżnych w istotnych kwestiach opinii lekarskich, nieprawidłowe jest oparcie ustaleń na jednej z tych opinii, bez wyjaśnienia sprzeczności. Zgodnie zaś z wyjaśnieniem udzielonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 września 1998 r., II UKN 220/1998, OSNP 1999/18/597, Sąd jest obowiązany wezwać biegłego na rozprawę celem ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, jeżeli strona zgłasza do niej uzasadnione zastrzeżenia. Dokonanie tej czynności przez sąd jest zaś pozostawione do jego uznania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1999 r., II UKN 273/1999, OSNP 2001/8/284).

W świetle powyższego Sąd Okręgowy dysponując spójnymi opiniami zespołu biegłych - opinią podstawową z dnia 10 kwietnia 2015 r., opinią uzupełniającą z dnia 26 czerwca 2015 r. oraz opinią uzupełniającą, w której szczegółowo ustosunkowano się do opinii biegłej sądowej psycholog U. M. (2) prawidłowo uznał, że stanowią one miarodajną podstawę w zakresie poczynienia ustaleń co do trwałej całkowitej niezdolności wnioskodawcy do pracy.

Opinie te zostały sporządzone przez biegłych lekarzy posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe i długoletnie doświadczenie kliniczne, przy użyciu właściwego dla postawienia diagnozy instrumentarium badawczego (badania przedmiotowe i podmiotowe oraz analiza dokumentacji medycznej). Wnioski opinii zostały sformułowane w sposób logiczny i spójny. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się okoliczności, które podważyłyby wiarygodność opinii. Biegli sądowi odebrali szczegółowy wywiad lekarski od ubezpieczonego, przeprowadzili badania przedmiotowe oraz dokonali analizy zgromadzonej dokumentacji medycznej. Zostały one sporządzone kolegialnie, co stanowi ich dodatkowy atut i pozwalają one na całościową ocenę stanu zdrowia wnioskodawcy i oddziaływanie schorzenia na organizm.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wnioski wyprowadzone przez Sąd Okręgowy na podstawie opinii zespołu biegłych sądowych są logicznie poprawne i właściwie uargumentowane. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do podważenia oceny tego dowodu dokonanej przez Sąd Okręgowy. Oceny tej nie wzrusza wywiedziona przez organ rentowy apelacja, albowiem nie zawiera ona argumentacji, która mogłaby taką ocenę Sądu II instancji zmienić. Stanowi ona powielenie stanowiska reprezentowanego przed Sądem Okręgowym.

Zdaniem Sądu Odwoławczego zarzuty organu rentowego, co do naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 217 § 1 w zw. z art. 227 i art. 278 § 1 k.p.c. przez niedopuszczenie zgłoszonego dowodu opinii innego biegłego lekarza sądowego psychologa, nie mogły odnieść skutku w świetle regulacji art. 162 k.p.c.

Art. 162 k.p.c. stanowi, że strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były na nim obecne, na najbliższym posiedzeniu, zwrócić uwagę sądu na uchybienie przepisom postępowania, wnosząc

o wpisanie zastrzeżenia do protokołu, przy czym strona, która zastrzeżenia nie zgłosiła traci prawo powoływania się na to uchybienie w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu albo że strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Cytowany przepis dotyczy wszelkich uchybień procesowych popełnionych zarówno przez sąd na rozprawie, jak i przez przewodniczącego poza rozprawą (np. zarządzenie przez przewodniczącego doręczenia stronie przeciwnej pisma procesowego bez załączników - art. 128 k.p.c.). Jego celem jest zapobieganie nielojalności procesowej przez zobligowanie stron do zwracania na bieżąco uwagi sądu na wszelkie uchybienia procesowe w celu ich niezwłocznego wyeliminowania i niedopuszczenie do celowego tolerowania przez strony takich uchybień z zamiarem późniejszego wykorzystania ich

w środkach odwoławczych (wyrok Sądu Najwyższego z 4 października 2006 r., II CSK 229/06, Legalis; wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 234/09, Monitor Pr. 2011, Nr 12, s. 667).

Ponadto Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 marca 2012 r., II PK 159/11, OSNP 2013/3-4/32 wskazał, że niepodniesienie przez stronę reprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji przepisów postępowania w sposób określony w art. 162 k.p.c. powoduje bezpowrotną utratę tego zarzutu w dalszym toku postępowania, a więc także

w postępowaniu kasacyjnym, chyba że chodzi o przepisy prawa procesowego, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, albo strona nie zgłosiła stosownych zastrzeżeń bez swej winy.

W świetle powyższego uznać należało, że skoro na posiedzeniu jawnym w dniu 22 marca 2016 r., na którym Sąd Okręgowy oddalił wniosek dowodowy pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego psychologa organ rentowy reprezentowana przez pełnomocnika nie zgłosił zastrzeżeń w trybie art. 162 k.p.c., zatem podniesienie w tym zakresie zarzutu na etapie postępowania apelacyjnego było bezskuteczne.

W zakresie stałości przyznania prawa do renty socjalnej wskazać należy, że zgodnie z art. 4 ust. 2 osobie, która spełnia warunki określone w ust. 1, przysługuje: (1) renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała; (2) renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Art. 13 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat, z zastrzeżeniem ust. 3 - niezdolność do pracy orzeka się na okres dłuższy niż 5 lat, jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 września 2011 r., II UK 32/11, OSNP 2012/19-20/249 wskazał, że przepis art. 13 ust. 3 ustawy emerytalnej w związku z art. 4 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej, w odniesieniu do osób ubiegających się o rentę socjalną obejmuje orzeczenie o trwałej niezdolności do pracy.

O trwałości całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego świadczy dotychczasowy przebieg jego schorzenia, które występuje od dzieciństwa, fakt pogarszania się stanu zdrowia i brak rokowań odzyskania zdolności do pracy.

Z punktu widzenia zdolności do wykonywania pracy ubezpieczonego należy uwzględnić występujące trwałe deficyty poznawcze i zaburzenia w sferze aktywno-behawioralnej. Ubezpieczony ma opór przed mówieniem z uwagi na niezrozumiałą mowę, liczy powoli na palcach tylko

w granicach 20. Globalny deficyt funkcji intelektualnych wpływa niekorzystnie na uczenie się nowych strategii oraz sprostanie wymaganiom roli zawodowej. Jest osobą wycofaną, lękową o ograniczonych zdolnościach interpersonalnych o ograniczonym zakresie pamięci. Nie jest on zdolny do regularnego wykonywania zatrudnienia w celu osiągnięcia wynagrodzenia na otwartym rynku pracy.

W konsekwencji ma on prawo do renty socjalnej na stałe.

Sąd Apelacyjny podzielił również rozstrzygnięcie Sądu I instancji w zakresie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. W postępowaniu sądowym biegli sądowi dysponowali identycznym materiałem dowodowym, jak lekarze w postępowaniu administracyjnym, dlatego też

uprawnionym jest twierdzenie, iż organ rentowy wydał decyzję w oparciu o wadliwe orzeczenia lekarza orzecznika i komisji lekarskiej ZUS

i ponosi w związku z tym odpowiedzialność za brak pozytywnego ustalenia ostatniej okoliczności warunkującej przyznanie ubezpieczonemu prawa do renty socjalnej na dalszy okres.

Ze względów wskazanych powyżej, podzielając stanowisko Sądu I instancji i uznając apelację pozwanego za bezzasadną, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

SSA Grażyna Czyżak SSA Aleksandra Urban SSA Maciej Piankowski